

فرم تدوین و ارائه عناوین سفارش پروژه‌های تحقیقاتی شرکت‌های آب منطقه‌ای در سال ۱۳۹۱

عنوان پروژه :		بررسی مسائل و چالش‌های حقوقی بخش آب در استان کهگیلویه و بویراحمد و ارائه پیشنهادات اصلاحی	
مبلغ تخمینی (میلیون ریال) :	۶۰۰	مدت زمان تقریبی انجام پروژه (ماه) :	۱۰ ماه
مصرف کنندگان نتایج این تحقیق :	شرکت مدیریت منابع آب شرکت آب منطقه‌ای استان کهگیلویه و بویراحمد		

۱- تعریف دقیق مسئله (همراه با معرفی مصادیق یا نمونه‌های عینی موضوع در استان) :

قوانین بسیاری در زمینه آب در کشور وجود دارد که در کلیه استان‌ها لازم‌الاجرا می‌باشند. همچنین استان‌ها دارای قوانین محلی مخصوص به خود نیز می‌باشند. در بسیاری از موارد به دلیل تداخل وظایف دستگاه‌ها، معارض بودن قوانین، خلأهای قانونی موجود و ... مشکلات و چالش‌هایی حقوقی، گریبان گیر متولیان صنعت آب و بهره‌برداران می‌گردد. راهکار بسیاری از این مشکلات باید در سطح ملی جستجو گردد و برخی دیگر از این مشکلات در مقیاس استانی قابل حل و فصل می‌باشند. به عنوان مثال در استان کهگیلویه و بویراحمد، فقدان قانون مشخصی برای تعیین مقصر برق شدن افراد در تاسیسات آبی و یا مشخص نبودن دقیق متولی بهره‌برداری از معادن شن و ماسه موجب بروز مشکلاتی برای شرکت آب منطقه‌ای استان شده است. بر این اساس نیاز است تا بررسی و دسته‌بندی دقیق چالش‌ها و مشکلات حقوقی مربوط به آب در استان کهگیلویه و بویراحمد، نسبت به ارائه راهکار قانونی مناسب برای حل این مشکلات اقدام گردد.

۲- تبیین ضرورت و نیاز اساسی برای انجام این تحقیق:

نیاز بشر به آب و لزوم دسترسی همگان به آن، سبب ساز تعریف مقوله پر اهمیت «حقوق آب» در دنیاست و این امر نشانگر پیوند تنگاتنگ میان آب و حقوق است. تعیین و تبیین شفاف حقوق مالکیت و بهره‌برداری از منابع آب از جمله چالش‌های اصلی مطرح در زمینه حقوق آب است. در زمینه حقوق آب، کشورها به تدوین قوانین متنوعی در امور آب پرداخته و آن‌ها را به عنوان قوانین لازم‌الاجرا در پارلمان‌ها به تصویب می‌رسانند. در بعضی موارد این قوانین از سال‌های دور در این کشورها وضع شده و هم اکنون نیز در حال اجرا می‌باشند. در ایران، قوانین، مقررات، دستورالعمل‌ها، نظام‌نامه‌ها، آیین‌نامه‌ها و استانداردهای فنی بسیاری در زمینه آب وجود دارد که مشخص کننده چارچوب استفاده از منابع آبی و نظم دهنده روابط موجود در این میان می‌باشند. این مجموعه قوانین علی‌رغم انضباطی که در مواجهه با مسایل مربوط به حیطه آب به وجود می‌آورند، در بعضی موارد دچار کمبودها و نواقص نیز می‌باشند. همچنین در مواردی تعارضات و تضادهایی میان قوانین موجود آب با یکدیگر و با قوانین سایر نهادها وجود دارد. برخی از مشکلات و چالش‌های حقوقی موجود، در مقیاس کشوری مطرح می‌نموند و لازم‌الاجرا بودن این قوانین در استان‌ها به همراه ضعف‌ها، کاستی‌ها و تعارضاتی که در قوانین محلی وجود دارند، سبب بروز مشکلات زیادی برای بهره‌برداران و متولیان آب در استان‌ها می‌گردد. بنابراین لازم است مجموعه این قوانین به شکلی بالایش نرودند که حتی المقدور با کمترین تضاد و کاستی روبرو بوده و بیشتر مسایل مرتبط با آب را تحت پوشش قرار دهند. مطالعه بر روی قوانین سایر کشورها نشان می‌دهد این نواقص مختص ایران نبوده و در همه جای دنیا این مشکلات وجود دارد. در این راستا می‌توان بعضی دغدغه‌ها و چالش‌های موجود در

بخش حقوقی آب را در استان‌های کشور به شرح زیر ذکر کرد:

فقدان قوانین جامع در امور آب، به روز و کارآمد نبودن قوانین موجود، بخشی‌نگری و تمرکز بر امور فنی در بخش آب، عدم کنترل و به روز نبودن تعرفه‌ها و قراردادهای، جایگاه نامناسب دفاتر حقوقی در شرکت‌های آب منطقه‌ای، لزوم ساماندهی بحث‌های حقوقی استملاک اراضی، لزوم ارتباط با مراجع قضایی و توجیه و آگاه‌سازی آنان نسبت به مسائل آب، انشعاب‌ها و بهره‌برداری غیرمجاز و غیر متعارف از منابع آب‌های زیرزمینی و سطحی، قدیمی بودن قانون توزیع عادلانه آب و عدم توجه به نقش مشارکت مردمی و مشکلات روز کشور در آن، برداشت بیشتر و جابه‌جایی، چاه آب به جای اصلاح الگوی کشت، عدم تطابق آرای صادره از دادگستری با نظرات کمیته تخصیص آب، ناچیز بودن مجازات مربوط به آب‌های زیرزمینی در تبصره ماده ۳ قانون توزیع عادلانه و حذف آن، مباحث مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و تملک اراضی، لزوم پرداخت خسارت و یکسان‌سازی رویه‌ها در امور حقوقی، رعایت ضوابط در ورود به حریم‌های آبی، لزوم حفاظت از دست‌اندرکاران بخش آب در برابر تعرضات، حفاظت از اموال و حریم و بستر و حفاظت آب، آیین‌نامه مستند سازی و تعیین بهره‌بردار اموال غیر منقول، هدفمندی یارانه‌ها، حق النظاره، آب بها، حفر چاه و موارد مشابه. همچنین از جمله مشکلات و چالش‌های اصلی قانونی در امور آب در استان کهگیلویه و بویراحمد، می‌توان به موارد زیر اشاره نمود: فقدان قانون مدون در خصوص غرق شدن افراد در تأسیسات آبی و صدور احکام جزایی برای مدیران آب استان، معارضات محلی و اجتماعی ناشی از اجرای پروژه‌های عمرانی و بحث تملک اراضی، برداشت بی رویه و غیر مجاز از منابع آب سطحی و زیرزمینی توسط اشخاص، چنگدانی در امر مدیریت بهره‌برداری از معادن شن و ماسه به وسیله دستگاه‌های اجرایی اعم از دفتر فنی استانداری و صنایع و معادن و همچنین شرکت آب منطقه‌ای، وجود قوانین متناقض مرتبط با بخش آب، عدم ضمانت اجرایی قوانین بخش آب و اجرایی نشدن قوانین به عامل نبود بستر فرهنگی لازم در جامعه، عدم همکاری دستگاه‌های اجرایی مرتبط با آب به خصوص سازمان جهاد کشاورزی، معارض قوانین سایر دستگاه‌ها با قوانین بخش آب، تفسیر به رای بعضاً نادرست دادگاه‌ها از قوانین آب و تخصصی نبودن دادگاه‌های ویژه بخش آب.

در این راستا نیاز است پس از بررسی دقیق، مشکلاتی که استان کهگیلویه و بویراحمد به طور خاص، با آن درگیر می‌باشد شناسایی و دسته‌بندی شده و نسبت به ارائه راهکار مناسب برای حل آن‌ها اقدام گردد. ارائه پیشنهادات اصلاحی برای ایجاد تعامل بهتر میان نهادهای اجرایی و قضایی استان می‌تواند بستر مناسبی را برای حل مشکلات خاص استان کهگیلویه و بویراحمد فراهم سازد. برخی از مشکلات نیز در سطح کشوری مطرح می‌بازند که باید راهکارهایی برای رفع آن‌ها توسط نهادهای ذی‌ربط و در سطح کشور اندیشیده شود. در این زمینه از سال‌ها پیش اقداماتی در جهت تنقیح و پالایش قوانین مدنظر متولیان صنعت آب قرار گرفته و بحث تدوین قانون جامع آب مدت‌هاست که در وزارت نیرو مطرح شده است. تشکیل کارگروه‌های تخصصی برای حل مسایل حقوقی صنعت آب از جمله کارگروه‌های حقوقی مربوط به آب‌های زیر زمینی، تملک اراضی و مستند سازی، حریم و بستر رودخانه‌های کشور، رودخانه‌های مرزی و منابع آب مشترک، تشکیل کارگروه‌های بررسی معضلات حقوقی صنعت آب جهت پیشگیری از طرح دعوی واهی علیه شرکت‌های آب منطقه‌ای، تشکیل کارگروهی در وزارت نیرو جهت بازنگری در قوانین آب و تدوین قوانین اختصاصی قضایی در وزارت نیرو از جمله اقدامات مبرری بوده است که در سال‌های اخیر برای رفع این مشکلات در وزارت نیرو صورت پذیرفته است.

اقدامات و راهکارهای دیگری که جهت کمک به حل این معضلات می‌توانند مدنظر قرار گیرند عبارتند از: تشکیل شورای حفاظت از منابع آب در استان‌ها با ریاست استانداران مربوطه، به روز کردن دانش مدیران حقوقی و تدوین قواعد کاربردی با رویکرد مدیریت تقاضای آب، تعیین حداکثر میزان مجاز برای کنش‌های چاه‌ها در دشت‌های بحرانی، برخورد با انگیزه حفر چاه غیرمجاز، ضرورت هماهنگی در سطوح بالای نظام برای عدم ارائه خدمات به چه‌های غیرمجاز، استفاده از مردم برای نظارت بر چاه‌ها، نظارت دقیق‌تر بر حفاری‌ها، هماهنگی اولویت‌های توسعه‌ای در استان‌ها، تشدید مجازات‌ها برای تعرض کنندگان به حریم منابع آب، اعتماد هر چه بیشتر به مدیران آب استان‌ها در زمینه تخصیص آب، ارتقای آگاهی‌های عمومی و بهره‌گیری از رسانه‌ها و اطلاع‌رسانی، واگذاری مسایل مدیریت امور حقوقی به واحدهای حقوقی شرکت‌های مادر تخصصی، تعامل موثر و سازنده با قوه قضائیه، انسجام و هماهنگی و ایجاد وحدت رویه در مسائل حقوقی آب کشور، اصلاح قوانین نا کارآمد و بازنگری در آن‌ها و تدوین قواعد کاربردی و انتقال تجارب شرکت‌ها و توجه به مسئله حفاظت از منابع آبی.

۳- سوالات اساسی تحقیق:

- مشکلات و چالش‌های حقوقی اساسی مرتبط با آب در استان کهگیلویه و بویراحمد چیست؟
- کدام دسته از مشکلات در مقیاس کشوری مطرح بوده و کدام دسته خاص این استان است؟
- تعارضات میان قوانین نهادهای مختلف کشور با قوانین بخش آب کدامند؟
- خلأهای قانونی موجود در بخش آب استان و کشور چه مواردی می‌باشند؟
- راهکارهای رفع مشکلات حقوقی استان چیست؟
- میزان عملیاتی بودن روش‌های ارائه شده برای رفع مشکلات و چالش‌ها به چه میزان است؟
- در بعد جهانی برای رفع هر کدام از مشکلات موجود چه راهکاری اندیشیده شده است؟
- اقدام به تدوین قانون جامع آب در کشور تا چه میزان منطقی و کارگشاست؟

۴- دستاوردهای کاربردی این تحقیق برای بخش آب استان (با انجام این تحقیق، چه مسائلی از بخش آب استان حل خواهد شد؟):

- شناسایی و دسته بندی مشکلات حقوقی بخش آب استان؛
- مشخص شدن جایگاه حقوقی بخش آب استان نسبت به سایر استان‌ها؛
- ایجاد زمینه برای طرح مشکلات حقوقی بخش آب استان در محافل تصمیم گیر استان و کشور؛
- تصمیم سازی و پیشنهاد برای رفع مشکلات و موانع قانونی موجود در بخش آب؛
- جلوگیری از طرح دعوی حقوقی علیه شرکت آب منطقه‌ای در احکام قضایی؛

۵- الزامات مورد نظر کارفرما جهت لحاظ نمودن در متدلوژی تحقیق توسط مجری پروژه:

راهکارهای پیشنهادی برای مشکلات موجود در سطح سایر استان‌ها و کشورها بررسی شده و بهترین گزینه متناسب با شرایط استان پیشنهاد گردد.

۶- رئوس کلی شرح خدمات:

- (۱) مرور سوابق مطالعاتی موضوع در سطح ملی و بین‌المللی؛
- (۲) جمع آوری و دسته بندی کلیه قوانین، دستورالعمل‌ها، آیین نامه‌ها، نظام‌نامه‌ها و استانداردهای فنی در زمینه آب در کشور؛
- (۳) بررسی، جمع آوری و دسته بندی مشکلات، چالش‌ها و خلأهای قانونی موجود در بخش آب کشور و استان؛
- (۴) تعیین موادی از قوانین که با یکدیگر یا با قوانین سایر نهادهای کشور معارض بوده و سبب ایجاد مشکل در صنعت آب می‌گردند؛
- (۵) ارائه راهکارهای رفع مشکلات و ارزیابی میزان عملیاتی بودن آن‌ها؛
- (۶) پیشنهاد قوانین و یا بندهایی از قوانین که پرکننده خلأهای قانونی موجود و بر طرف کننده شرایط سوء استفاده افراد سود جو می‌شوند؛
- (۷) پیشنهاد تدوین یا عدم تدوین قانون جامع آب در سطح کشور و استان؛

۷- حداقل تخصص‌های مورد نیاز در تیم پژوهشی :

ردیف	تخصص	حداقل مدرک مورد نیاز	تعداد	ردیف	تخصص	حداقل مدرک مورد نیاز	تعداد
۱	مدیریت منابع آب	فوق لیسانس	۲				
۲	حقوق	فوق لیسانس	۲				
۳	علوم اجتماعی	لیسانس	۱				

۸- مجریان پیشنهادی جهت ارجاع کار (سازمان‌ها و مراکز تحقیقاتی، دانشگاه‌ها، شرکت‌های ذی‌ربط و ...):

ردیف	مجری پیشنهادی	ردیف	مجری پیشنهادی
۱	موسسه تحقیقات آب		
۲	مهندسین مشاور با رتبه ۱ پژوهشی		
۳	مراکز تحقیقاتی و پژوهشی مرتبط با مسائل آب و مسائل حقوقی		

۹- توضیحات (در صورت نیاز):

تایید دبیر کمیته تحقیقات :